

Yekta Kopan
Rafta Kalmasin
yekta.kopan@gmail.com

Dünyayla konuşmayı öğrenmek

Virtüöz çevirmen Edith Grossman, ülkemizde 2017’de yayımlanan kitabı *Çeviri Neden Önemlidir?*’de çevirinin kültür ve düşünce tarihi içindeki yeri, önemi ve sorunları üstüne bilgi ve deneyimlerini paylaşıyor

I 936 doğumlu Edith Grossman, Latin Amerikalı ve İspanyol çağdaş yazarların en önemli İngilizce çevirmenlerinden biri. 2003 tarihli *Don Quijote* çevirisi bir başyapıt olarak değerlendiriliyor. “Bir yapıtı başka bir dil için değiştirdiğimizde o yapıt bize ait olur, ancak gizemli ve anlaşılmaz bir biçimde aynı anda özgün metnin yazarının yapıtı da olmayı başarır,” diyor Grossman.

YKY tarafından yayımlanan *Çeviri Neden Önemlidir?* Grossman’ın Yale Üniversitesi’nde yaptığı üç konuşmanın metninden oluşuyor. İlk bölüme “Edebiyat çevirisi mümkün müdür?” sorusuyla başlıyor ve şöyle diyor yazar: “Kimsenin aklına bir oyuncunun bir rolü ya da bir müzisyenin bir müzik parçasını yorumlamasının mümkün olup olmadığını sorgulamak gelmez. Oyuncular rolleri, müzisyenler parçaları kusursuz yorumlayabilirler; çevirmenler de edebiyat yapıtlarını başka bir dilde yazabilirler.”

Çeviri sorunlarını ele alıyor

“Çeviri, başka bir toplumda ya da başka bir çağda yaşamış olan insanların düşüncelerini ve duygularını edebiyat aracılığıyla anlamamızı sağlar,” dedikten sonra, birbirlerinin kitaplarını ancak çeviriler sayesinde okuyabilmiş ve birbirlerinden etkilenmiş yazarlar arasında bir zincir oluşturuyor Grossman. Marquez’deki Faulkner hayranlığı, Faulkner’daki Cervantes sedası, Toni Morrison’daki ya da Carlos Fuentes’teki Marquez

etkisi... Çevirinin olmadığı bir dünyanın içi kapanışını, kültürel kuraklığını, sıkılmadan, yorulmadan, tane tane anlatıyor.

Çeviri sorunlarını ele alırken çuvaldızı ABD ve İngiliz yayıncılık dünyasının (buralarda her yıl yayımlanan

çeviri kitaplar arasında edebiyat çevirilerinin oranı yalnızca yüzde iki ile üç arasında) önyargılı ve düşüncesiz tavırlarını yerden yere vuruyor. Aynı sert üslup, çevirilerin görmezden gelinmesi konusuna girdiği bölümlerde de söz konusu. Yazarlar çoğunlukla övgüyle ansalar da yayınevlerinin gereken değeri vermediği, üniversitelerin önemsiz gördüğü, kitap değerlendirme yazılarında gözle görülür biçimde yok sayılan bir alan var karşımızda. Biz okurların da dünyayı kendi dilimizde anlamamızı sağlayan emeği hakkında görmediğimiz bir alan: “Çeviri okurken aslında okuduğumuz çevirmenin metnidir. Kuşkusuz bu metnin esin kaynağı özgün metindir ve yetkin çevirmenler özgün metne büyük bir özen ve saygıyla yaklaşırlar; ancak kitabın başka bir dilde üretilmesi çevirmenin tek başına üstlendiği bir görevdir ve bu görevin tamamlanması sonucunda ortaya çıkan metin de kendi gerçekliği içinde değerlendirilmeli ve yargılanmalıdır.”

Önce konuşmayı öğrenmeli

Bu son paragraf, okuduğum çeviri kitaplarla ilişkimi gözden geçirmemi sağladı. Eminim ki, *Çeviri Neden Önemlidir?* bütün okurlarda, gözden geçirme, sorgulama ve yeniden yorumlama ışığı yakacaktır. Zihin açıcı bütün kitaplarda olduğu gibi... Edith Grossman, nasıl tane tane anlatmaya çalıştıysa, bu kitabın çevirmeni Ayşe Ece de, aynı tonda bir çeviri dili tutturmuş.

Octavio Paz’ın sözleriyle bitirelim: “Konuşmayı öğrenmek, çevirmeyi öğrenmektir.”

Çeviri Neden Önemlidir? / Edith Grossman / Çeviren: Ayşe Ece / Yapı Kredi Yayınları / Deneme / 84 Sayfa